

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૪૪૯/૧૯૯૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એ. એસ. સુપેહિયા

અને

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	√	

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

ભાના અર્જન વેદવા વાઘરી અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા, એ પી પી

સામાવાળાઓ નંબર ૧,૨,૩,૪ માટે શ્રી પી. વી. પટડિયા (૫૯૨૪) સાથે શ્રી

અપૂર્વ કે. જાની

=====

કોરમ:માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એ. એસ. સુપેહિયા

અને

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

તારીખ:૨૨/૦૪/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એ. એસ. સુપેહિયા દ્વારા)

૧. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ (૧) (૩) (ટૂંકમાં 'સી. આર. પી. સી.') હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની અપીલ રાજકોટ ખાતેના વિદ્વત એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ કેસ નંબર ૩૬૦/૧૯૯૩માં પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે નિર્દેશિત છે, જેમાં આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૧૧૪ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') અને બોમ્બે પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૩૭ (૧) સાથે વાંચવામાં આવેલી કલમ ૧૩૫ (ટૂંકમાં 'બી. પી. એક્ટ') હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

૨. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ, આંક ૩ ખાતેના આરોપ મુજબ, એ. એમ. ની આસપાસ ૨૦/૦૭/૧૯૯૩ પર, જ્યારે મૃતક-મોડભાઈ મનુભાઈ ગઢવી તેમના ખેતરની ખેડ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે ચાર પ્રતિવાદીઓ-આરોપી ત્યાં પહોંચ્યા અને સીટી વગાડવાનું શરૂ કર્યું અને તેમની સાથે દુર્વ્યવહાર કર્યો.ત્યારબાદ, મૃતક, જે તેની ફાઈલ ખેડતો હતો તે આરોપી નંબર ૨-ભીખા ભાના અને આરોપી નંબર ૪-લીલાબેન અને આરોપી નંબર ૩-વાલિબેને મૃતક પર લાત અને મુઠ્ઠીથી હુમલો કર્યો અને મૃતકને પકડી લીધો અને આરોપી નંબર ૧-ભાના અર્જન, જે ભાલાથી સજ્જ હતો, તેણે મૃતકની છાતી પર ભાલાનો પ્રહાર કર્યો અને ત્યારબાદ તેઓ ભાગી ગયા.

૩. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ મુખ્યત્વે સગીર સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ ૪), જે મૃતકની ભત્રીજી હતી, મૃતકની પત્ની (પીડબ્લ્યુ ૫) અને સ્વતંત્ર સાક્ષી નઝાભાઈ જસાભાઈ (પીડબ્લ્યુ ૬) ના પુરાવાના આધારે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪. ટ્રાયલ કોર્ટે, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા આંખના તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓની તપાસ કર્યા પછી, આરોપીઓને આઈપીસીની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ અને બી. પી. એક્ટની કલમ ૧૩૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓ માટે નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે, જેના માટે તેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૫. જાણીતા એપીપી શ્રી ઉત્કર્ષ શર્માએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેરનામાને દોષિત ઠેરવવામાં આવે તે યોગ્ય છે કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાઓની ચોક્કસ પ્રશંસા કરી નથી, જે રેકૉર્ડ પર સામે આવ્યા છે. જાણીતા એપીપી શ્રી શર્માએ શરૂઆતમાં સગીર (પીડબ્લ્યુ ૪) ના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે તે આ ઘટનાની નજરે જોનાર સાક્ષી છે. તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેણીના જુવાનીમાં ખુલાસો થાય છે કે તે ગુનાના સ્થળે હાજર હતી, જ્યારે આરોપી નંબર ૧ એ મૃતકની છાતી પર ભાલાનો પ્રહાર કર્યો હતો, જ્યારે અન્ય આરોપીઓ પણ હાજર હતા અને તેઓએ મૃતકની હિલચાલ

પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કોઈ પણ નક્કર કારણો નોંધ્યા વિના ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરવામાં આવે છે.

૬. વિદ્વાન એપીપીએ મૃતકની પત્ની-રાજુબેન મોડભાઈ (પીડબ્લ્યુ ૫) ના પુરાવાનો વધુ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેની આંક ૫૪ ખાતે તપાસ કરવામાં આવી છે, અને રજૂઆત કરી છે કે તેણે ફરિયાદી પક્ષના કેસને સ્પષ્ટ રીતે ટેકો આપ્યો છે અને ખાસ કરીને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ દરેક આરોપીની ઘટના અને ભૂમિકાનું વર્ણન કરીને જુબાની આપી છે.વિદ્વાન એપીપીએ એક સ્વતંત્ર સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ ૬) ના પુરાવાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેની આંક ૫૬ ખાતે તપાસ કરવામાં આવી હતી, જે નજીકના ક્ષેત્રમાં પણ હાજર હતો, જ્યાં ગુનો કરવામાં આવ્યો છે.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે આ સાક્ષીનો પુરાવો દર્શાવે છે કે આરોપી નંબર ૧, મૃતક પર ભાલાનો પ્રહાર કર્યા પછી, ભાલા સાથે દોડી રહ્યો હતો અને આ સાક્ષીએ તેને ભાલા સાથે જોયો છે અને આરોપી નંબર ૧નો પણ તેણે સામનો કર્યો હતો.

૭. વિદ્વાન એપીપીએ આંક ૭૫ ખાતે તપાસ અધિકારી (પીડબ્લ્યુ ૧૭) ના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે રજૂઆત કરી છે કે તેણે સાક્ષીઓ અને પંચનામાની વિશ્વસનીયતા સાબિત કરી છે.વિદ્વાન એપીપીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે તપાસ અધિકારીની જુબાનીને નકારી કાઢી છે, જે ગેરકાયદેસર છે અને તેથી,

વિનંતી કરવામાં આવે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાને ઉલટાવી શકાય.

૮. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદીઓ-આરોપીઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અપૂર્વ કે. જાની અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી. વી. પટડિયાએ વિનંતી કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેરનામાને ઉલટાવી ન શકાય, કારણ કે સાક્ષીઓ અવિશ્વસનીય હોવાનું જાણવા મળ્યા પછી તે ચોક્કસપણે નોંધવામાં આવે છે.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં, ફરિયાદી પક્ષ વાસ્તવિક ઘટનાને રજૂ કરવામાં ખરાબ રીતે નિષ્ફળ ગયો છે, કારણ કે તે વિવાદમાં નથી કે આરોપી નંબર ૪-લીલાબેન અને અન્ય આરોપી નંબર ૨-ભિખા ભાણાને પણ ઈજાઓ થઈ હતી.આ સંદર્ભમાં, તેઓએ આંક ૮૩ અને આંક ૮૪ ખાતેના તબીબી પુરાવાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં, આંક ૯૮ ખાતે સી આર પી સી ની કલમ ૩૧૩ની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનમાં આરોપીઓએ સાચી ઘટના વર્ણવી છે, જેમાં મૃતકએ આરોપી નંબર ૨ની માતા પર બળાત્કાર ગુજાર્યો હતો અને તેને ઉઝરડાથી ઈજાઓ પણ પહોંચાડી હતી.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે આત્મરક્ષાને કારણે લીલાબેન દ્વારા મૃતક પર લાઠીનો પ્રહાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેના પરિણામે ઈજાઓ થઈ હતી.

૯. આ સંબંધમાં, વિજ્ઞાન વકીલોએ બી. પી. અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ સાથે વાંચેલા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭, ૩૭૬, ૩૨૪ અને ૫૦૪ ની જોગવાઈઓ હેઠળ મૃતક સામે આરોપી નંબર ૨ દ્વારા એક્સહિબિટ ૧૦૧ પર નોંધાયેલી એફ. આઈ. આર. નો સંદર્ભ આપ્યો છે. સગીર (પી. ડબલ્યુ. જ) ના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેણીના પુરાવાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચોક્કસપણે નકારી કાઢવામાં આવ્યા છે, કારણ કે તે હકીકતમાં, એક નજરે જોનાર સાક્ષી નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આ સાક્ષીએ સતત વિવિધ હકીકતો વર્ણવી છે અને તેની જુબાનીમાં પણ સુધારો થયો છે.

૧૦. તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિજ્ઞાન વકીલ શ્રી અપૂર્વા કે. જાનીએ પ્રદીપ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૨૩) ૧૦ એસ. સી. આર. ૧૦૨૧ (૨૦૨૩ આઈ. એન. એસ. સી. ૫૯૯) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. તેવી જ રીતે, મૃતક રાજુબેન મોદભાઈ (પી. ડબલ્યુ. પ) ની પત્નીના પુરાવાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે હકીકતમાં, જો તેણીના નિવેદનને સાચું ગણવામાં આવે, તો સગીર માટે આ ઘટનાનો સાક્ષી બનવું શક્ય ન હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેણીએ જુબાની આપી છે કે તેની પુત્રી સોનલ પણ સગીર સાક્ષી સાથે હાજર હતી, જોકે ન તો તેણીનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું છે અને ન તો તેણીને સાક્ષી તરીકે રજૂ કરવામાં આવી છે.

૧૧. વિદ્વાન વકીલ શ્રી જાનીએ રજૂઆત કરી છે કે તેણીના પુરાવા અનુસાર, જ્યાં આ સાક્ષી (પી. ડબલ્યુ. ૫) હાજર હતા તે સ્થળને ઊંચું કરવામાં આવ્યું હતું અને સગીર સાક્ષી (પી. ડબલ્યુ. ૪) દ્વારા તે ઘટના જોવાનું શક્ય ન હતું.

૧૨. જ્યાં સુધી નઝાભાઈ જશાભાઈ (પી. ડબલ્યુ. ૬) ના પુરાવાની વાત છે, તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેમણે પણ પોતાને વિશ્વસનીય સાક્ષી તરીકે સ્થાપિત કર્યા નથી, કારણ કે પોલીસને બોલાવવાની અને મૃતકનો મૃતદેહ બતાવવાની તેમની વાત ભાનભાઈ મંજુભાઈ (પી. ડબલ્યુ. ૧૫) ના પુરાવાથી વિપરીત છે, જે પંચ સાક્ષી છે અને મૃતકના મૃતદેહની ઓળખ કાલૂભાઈ લખમાનભાઈ (પી. ડબલ્યુ. ૩) દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જે પંચ છે અને પી. ડબલ્યુ. ૬ દ્વારા નહીં.આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષે પણ આરોપી પર હુમલાની ઘટનાને દબાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે અને તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેરનામાને બદલી શકાતી નથી.

૧૩. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી જાનીએ નંદલાલ એન્ડ અર્ધર્સ વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ, (૨૦૨૩) ૨ એસ. સી. આર. ૨૭૬ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૪. અમે સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને પુરાવા પણ મેળવ્યા છે, જે રેકૉર્ડ પર તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો પર પણ સામે આવ્યા છે. રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજી પુરાવા દર્શાવે છે કે હકીકતમાં, બે ઘટનાઓ એક જ દિવસે બની હતી જેનો અર્થ ૨૦/૦૭/૧૯૯૩ પર થાય છે. ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર, આંક ૩ ખાતેના આરોપ અને આંક ૩૪ ખાતેની ફરિયાદમાંથી બહાર આવતા, ૨૦/૦૭/૧૯૯૩ પરના તમામ આરોપી મૃતકના મેદાનમાં આવ્યા અને તેને ઉશ્કેરવા અથવા તેને ગાળો આપવાનું શરૂ કર્યું, પછી મૃતક તેમાંથી ત્રણનો સંપર્ક કર્યો, જ્યાં આરોપી નંબર ૨, ૩ અને ૪ એ મૃતક પર હુમલો કર્યો અને તેને પકડી લીધો, જ્યારે આરોપી નંબર ૧ એ તેની છાતીમાં ભાલાનો ફટકો માર્યો, જે આખરે તેનું મૃત્યુ થયું.

૧૫. આંક ૧૦૧ ખાતેની એફ. આઈ. આર. માંથી બીજી ઘટના બહાર આવી રહી છે, જે પણ સમ તારીખે નોંધાયેલી છે—તેનો અર્થ ૧૦ વાગ્યે ૨૦/૦૭/૧૯૯૩:૩૦ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭, ૩૭૬, ૩૨૪, ૫૦૪ અને બી. પી. અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓ માટે મૃતક સામે ભીખાભાઈ ભાનાભાઈ દ્વારા કલાકો. એવો આરોપ છે કે મૃતક—મોદભાઈ મનુભાઈએ તેની માતા પર બળાત્કાર ગુજાર્યો હતો અને ઉઝરડાથી હુમલો પણ કર્યો હતો. આંક ૮૩ ખાતે મૃતક લીલાબેનની માતાના તબીબી પુરાવા તેના માથા પરની ઈજાઓ સાબિત કરે છે અને તેમાં નોંધાયેલા હુમલાના ઇતિહાસમાં ઉલ્લેખ

કરવામાં આવ્યો છે કે, તેણી પર ઉઝરડા દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અને બળાત્કાર પણ કરવામાં આવ્યો હતો.તેણીને માથા પર ઉઝરડા ઘા પણ થયા છે અને આગળના બંને હાડકાં પર ઈજા પણ થઈ છે, જે કાપવામાં આવ્યા હતા.આ તબક્કે, અમે આંક ૮૪ પર આરોપી નંબર ૨ ના તબીબી પુરાવાનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જે આંક ૧૦૧ પર કોસ એફ. આઈ. આર. નો ફરિયાદી છે.તેમની તબીબી તપાસમાં જાણવા મળ્યું છે કે, તેમને ડાબા હાથની વીંટીની આંગળી, જમણા ખભા પર અને જમણા ડેલ્ટોઇડ વિસ્તારમાં ઘર્ષણ પણ થયું હતું.આંગળી અને ખભામાં થયેલી ઈજાઓ સી. એલ. ડબલ્યુ. ની ઈજાઓ હતી અને આંક ૮૪માં નોંધાયેલ ઇતિહાસ સ્કાયથ દ્વારા હુમલાની ઈજા હતી.આરોપી અને પીડિત લીલાબેનનું આ ઈજાનું પ્રમાણપત્ર, જે આરોપી નંબર ૨ની માતા છે, તપાસ અધિકારી-દેવીસિંહ ઝાલા (પી ડબલ્યુ ૨૧) દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે.એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે તેની આંક ૧૦૩ ખાતે બચાવ સાક્ષી તરીકે પણ તપાસ કરવામાં આવી છે.

૧૬. આમ, તે વિવાદમાં નથી કે એક જ દિવસે બે ઘટનાઓ બની હતી.આમ, એવું લાગે છે કે બે એફ. આઈ. આર. નોંધવામાં આવી છે; એક બળાત્કારના કથિત ગુનાઓ માટે અને મૃતક દ્વારા આરોપી નંબર ૨ની માતા પર ગંભીર ઈજા પહોંચાડવા માટે અને પારસ્પરિક ઘટના માટે, મૃતક પર વર્તમાન આરોપી દ્વારા કથિત હુમલાની.જો કે, તપાસ અધિકારીએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પોતાની જુબાનીમાં

ઘટનાના સાચા સ્વરૂપને દબાવી દીધું છે.હકીકતમાં, આવા પાસાઓ આરોપી દ્વારા કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં લાવવામાં આવે છે અને એક્ઝામિનેશન-ઇન-ચીફમાં, તે બળાત્કાર અને હુમલાની ઘટના વિશે ઉલ્લેખ પણ કરતો નથી.તેવી જ રીતે, અન્ય સાક્ષીઓએ પણ તેને દબાવી દીધું છે.

૧૭. આ તબક્કે, આપણે નંદલાલ અને અન્યો (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

સુપ્રીમ કોર્ટે આ રીતે ચુકાદો આપ્યો છે:

“૨૬. અમે પહેલા આરોપી નંબર ૧૧ નરેશ કુમારને થયેલી ઇજાઓ અંગે સમજૂતી ન આપવાના મુદ્દા પર વિચાર કરીશું.લક્ષ્મી સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્યના કેસમાં, જે કેસ પણ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૫ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, આ અદાલતને આરોપીઓને થયેલી (૧૯૭૬) ૪ એસ. સી. સી. ૩૯૪ ઇજાઓ અંગે ખુલાસો ન કરવાના મુદ્દા પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો.આ અદાલતે આ મુદ્દા પરના અગાઉના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી આ રીતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું:

“૧૨.આપણને એવું લાગે છે કે હત્યાના કેસમાં, ઘટનાના સમયે અથવા ઝઘડા દરમિયાન આરોપીઓને થયેલી ઇજાઓનું વર્ણન ન કરવું એ એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ સંજોગો છે જેમાંથી અદાલત નીચેના તારણો કાઢી શકે છે:

“(૧) કે ફરિયાદી પક્ષે ઉત્પત્તિ અને ઘટનાના મૂળને દબાવી દીધું છે અને આમ સાચું સંસ્કરણ રજૂ કર્યું નથી;

(૨) જે સાક્ષીઓએ આરોપીની વ્યક્તિ પર ઇજાઓની હાજરીનો ઇનકાર કર્યો છે તેઓ સૌથી વધુ ભૌતિક મુદ્દા પર જૂઠું બોલે છે અને તેથી તેમના પુરાવા અવિશ્વસનીય છે;

(૩) કે જો કોઈ બચાવ પક્ષનું સંસ્કરણ હોય જે આરોપીની વ્યક્તિ પરની ઇજાઓને સમજાવે છે તો તે સંભવિત રીતે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે જેથી ફરિયાદી પક્ષના કેસ પર શંકા થાય.”

આરોપીની વ્યક્તિ પર થયેલી ઇજાઓને સમજાવવા માટે ફરિયાદી પક્ષ તરફથી કરવામાં આવેલી ચૂક વધુ મહત્વ ધરાવે છે જ્યાં પુરાવામાં રસ ધરાવતા અથવા વિરોધી સાક્ષીઓનો સમાવેશ થાય છે અથવા જ્યાં બચાવ પક્ષ એવી આવૃત્તિ આપે છે જે સંભવતઃ ફરિયાદી પક્ષ સાથે સ્પર્ધા કરે છે.તાત્કાલિક કેસમાં, જ્યારે એવું માનવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા દશરથ સિંહને ગંભીર ઇજાઓ થઈ છે, જેને ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સમજાવવામાં આવી નથી, ત્યારે અદાલત માટે

પીડબ્લ્યુ ૧ થી ૪ અને ૬ ના પુરાવા પર આધાર રાખવો મુશ્કેલ બનશે, ખાસ કરીને જ્યારે આમાંના કેટલાક સાક્ષીઓએ એમ કહીને ખોટું બોલ્યા છે કે તેઓએ આરોપીના વ્યક્તિ પર કોઈ ઈજાઓ જોઈ નથી. આમ ન તો સેશન્સ જજ કે ન તો ઉચ્ચ અદાલતે ફરિયાદી કેસમાં દેખાતી આ મહત્વપૂર્ણ ખામી અથવા નબળાઈ પર યોગ્ય વિચારણા કરી હોય તેવું લાગે છે. આપણે એ ઉમેરવાની ઉતાવળ કરવી જોઈએ કે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ બાઈ ફાતિમા (૧૯૭૫) ૨ એસ. સી. સી. ૭ માં આ અદાલતે આપેલા ચુકાદા મુજબ: ૧૯૭૫ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૩૮૪] એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે કે જ્યાં ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા ઈજાઓનું બિન-સમજૂતી કાર્યવાહીના કેસને અસર ન કરી શકે. આ સિદ્ધાંત દેખીતી રીતે એવા કેસોને લાગુ પડશે કે જ્યાં આરોપીઓને થયેલી ઈજાઓ નાની અને ઉપરછછી હોય અથવા જ્યાં પુરાવા એટલા સ્પષ્ટ અને સચોટ હોય, એટલા સ્વતંત્ર અને નિઃસ્વાર્થ હોય, એટલા સંભવિત, સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોય, કે તે ઈજાઓને સમજાવવા માટે ફરિયાદી પક્ષ તરફથી કરવામાં આવેલી ભૂલની અસર કરતાં વધુ છે. જો કે, વર્તમાન ચોક્કસપણે આવો કેસ નથી, અને તેથી, ઉચ્ચ અદાલતે કાર્યવાહીના કેસમાં આ ગંભીર નબળાઈને અવિશ્વસનીય પરિસરમાં બાજુ પર મૂકીને ભૂલ કરી હતી.”

૧૮. આમ, આરોપીની વ્યક્તિ પર થયેલી ઈજાઓને સમજાવવા માટે ફરિયાદી પક્ષ તરફથી ચૂક ખૂબ જ વધુ મહત્વ ધરાવે છે જ્યાં પુરાવામાં રસ ધરાવતા અથવા વિરોધી સાક્ષીઓનો સમાવેશ થાય છે અથવા જ્યાં બચાવ પક્ષ એવી આવૃત્તિ આપે છે જે સંભવતઃ ફરિયાદી પક્ષ સાથે સ્પર્ધા કરે છે. ફરિયાદી પક્ષે અહીં

ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઉત્પત્તિ અને ઘટનાના મૂળને દબાવી દીધું છે અને સાચો કેસ રજૂ કર્યો નથી.તેથી, માત્ર આ ગણતરી પર, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેરનામાને ઉલટાવવા માટે ઈચ્છુક નથી.

૧૯. ફરિયાદી પક્ષે મુખ્યત્વે નાના સાક્ષી (પી. ડબલ્યુ. જ) ના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે.તેણીના પુરાવાઓનું એકદમ અવલોકન દર્શાવે છે કે તેણી તેના સંસ્કરણમાં સુસંગત નથી.અમે શોધી કાઢ્યું છે કે તેની કોસ-એક્ઝામિનેશન બચાવ પક્ષ દ્વારા નિર્દયતાથી હાથ ધરવામાં આવી છે, જે આઠથી વધુ પાનામાં ચાલે છે.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેણીની વોચર ડાયર ટેસ્ટ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે તેણી જુબાની આપવા માટે પૂરતી સક્ષમ છે.જો કે, કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેણીએ સ્વીકાર્યું છે કે, તેણીને યાદ નથી કે તેણીએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સત્ય બોલવું પડશે, તેમ છતાં, તેણીને સત્ય કહેવાની જાણ કરવામાં આવી હતી.તેણીની જુબાની દર્શાવે છે કે તે ખેતરમાં હાજર હતી, જ્યાંથી તેણી આરોપી દ્વારા મૃતક પર હુમલો જોઈ શકી હતી.જો કે, આ રાજુબેન મોડભાઈ (પીડબ્લ્યુ ૫) ની જુબાનીથી વિપરીત છે, જે મૃતકની પત્ની છે, જેમણે સ્વીકાર્યું છે કે નાના સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ ૪), જે મેદાનમાં હાજર હતા અને આ ઘટના મેદાન પર બની છે. મેદાન, જે એલિવેટેડ છે અને તેની પુત્રી અને પી. ડબલ્યુ. જ માટે મેદાનમાંથી આ ઘટના જોવી શક્ય નથી, જ્યાં તેઓ હાજર હતા.આ નાના સાક્ષી (પી. ડબલ્યુ. જ) એ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે મૃતક પર

પથથરોથી હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જે કદમાં મોટા હતા અને મૃતક પર સંખ્યાબંધ પથથરો ફેંકવામાં આવ્યા હતા, જે તેના હાથ તેમજ માથા પર ફટકારવામાં આવ્યા હતા, જો કે, પોસ્ટમોર્ટમ અહેવાલમાં મૃતકની છાતી પર એક ઈજા સિવાય કોઈ ઈજાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.નાના સાક્ષી (પી. ડબલ્યુ. જ) ના પુરાવાની એકંદર પ્રશંસા પરથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે તે એક પ્રશિક્ષિત સાક્ષી છે.

૨૦. આપણે આ તબક્કે, પ્રદીદ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જ્યાં સુપ્રીમ કોર્ટે નાના સાક્ષીની જુબાની પર વિશ્વાસ કરવાની ચેતવણી આપી છે.તે આ રીતે રાખવામાં આવે છે:

“૮. તે એક સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે બાળ સાક્ષીની જુબાનીની પુષ્ટિ એ કોઈ નિયમ નથી પરંતુ સાવધાની અને ડહાપણનું માપ છે.નાની ઉંમરનું બાળક સાક્ષી સરળતાથી શિક્ષણ માટે સંવેદનશીલ હોય છે.જો કે, તે પોતે બાળ સાક્ષીના પુરાવાને નકારી કાઢવાનો કોઈ આધાર નથી.કોર્ટે બાળ સાક્ષીના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી જોઈએ.બાળ સાક્ષીને ભણાવવામાં આવે તેવી શક્યતા છે કે કેમ તે પ્રશ્ન પર અદાલતે તેનું મન લાગુ કરવું જોઈએ.તેથી, બાળ સાક્ષીના પુરાવાની તપાસ કોર્ટ દ્વારા કાળજી અને સાવધાની સાથે કરવી જરૂરી છે.

૯. સગીરનો પુરાવો નોંધતા પહેલા, ન્યાયિક અધિકારીની ફરજ છે કે તે તેને પ્રારંભિક પ્રશ્નો પૂછે જેથી તે જાણી શકાય કે સગીર તેને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નો સમજી શકે છે કે કેમ અને તર્કસંગત જવાબો આપવાની સ્થિતિમાં છે કે કેમ. ન્યાયાધીશને સંતોષ થવો જોઈએ કે સગીર પ્રશ્નોને સમજી શકે છે અને તેનો જવાબ આપી શકે છે અને સત્ય બોલવાનું મહત્વ સમજે છે. તેથી, પુરાવા રેકૉર્ડ કરનારા ન્યાયાધીશની ભૂમિકા ખૂબ જ નિર્ણાયક છે. સગીર તેને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોને સમજવામાં સક્ષમ છે કે કેમ અને તર્કસંગત જવાબો આપવા સક્ષમ છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે તેણે યોગ્ય પ્રશ્નો મૂકીને સગીરની યોગ્ય પ્રારંભિક તપાસ કરવી પડશે. પ્રારંભિક પ્રશ્નો અને જવાબો નોંધવાની સલાહ આપવામાં આવે છે જેથી અપીલીય અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટના અભિપ્રાયની ચોકસાઈમાં જઈ શકે.”

૨૧. આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે એવું માન્યું છે કે બાળ સાક્ષીના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક તપાસ થવી જોઈએ અને કોર્ટે આ પ્રશ્ન પર પોતાનું મન લાગુ કરવું જોઈએ કે શું બાળ સાક્ષીને ભણાવવામાં આવે કે નહીં. વર્તમાન કેસમાં, બાળ સાક્ષીનો પુરાવો મુખ્ય તપાસથી લઈને ક્રોસ-એક્ઝામિનેશન સુધી બદલાય છે.

૨૨. એ નોંધવું પણ ખૂબ જ રસપ્રદ છે કે સગીર સાક્ષી અને મૃતકની પત્ની પી. ડબલ્યુ. પએ એ જ ક્ષેત્રમાં પી. ડબલ્યુ. જ સાથે સોનલિત એટલે મૃતકની પુત્રી અને પી. ડબલ્યુ. પની હાજરી સ્પષ્ટપણે જાહેર કરી છે. જો કે, તેણીની સાક્ષી

તરીકે તપાસ કરવામાં આવી નથી, તેમ છતાં તેણીનું પોલીસ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હોવાનું જણાય છે.એવું લાગે છે કે સગીરની ઉંમરને જોતાં, બચાવ પક્ષે પીડબ્લ્યુ ૨ ની માતા પર બળાત્કારની ઘટના સંબંધિત કોઈ પ્રશ્ન મૂક્યો નથી.જો કે, આવા પ્રશ્નો મૃતકની પત્ની પી. ડબલ્યુ. પ સમક્ષ મૂકવામાં આવે છે.તેણીએ બળાત્કારની ઘટના અને આરોપીઓને થયેલી ઈજાનો સંપૂર્ણ ઇનકાર કર્યો છે.આમ, અમે તેને વિશ્વસનીય સાક્ષી તરીકે જોતા નથી.તેવી જ રીતે, આંક ૫૬ ખાતે તપાસ કરાયેલા સ્વતંત્ર સાક્ષી નઝાભાઈ જશાભાઈ (પીડબ્લ્યુ ૬) પણ તેમને વિશ્વસનીય સાક્ષી તરીકે સ્થાપિત કરતા નથી, કારણ કે તેમનું નિવેદન ભાનાભાઈ મંજુભાઈ (પીડબ્લ્યુ ૧૫) ના સંસ્કરણથી વિપરીત છે, જે પંચ સાક્ષી છે.આ સાક્ષી અન્યથા, નજરે જોનાર સાક્ષી નથી.તેમના પુરાવાને ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૬ની જોગવાઈઓ હેઠળ રેઝ જેસ્ટે તરીકે ગણી શકાય નહીં, જોકે તેમણે કહ્યું છે કે ઘટના સમયે તેમણે આરોપી નંબર ૧ને ભાલા સાથે દોડતો જોયો હતો, તેમનો પુરાવો પણ વિશ્વસનીય નથી.એ નોંધવું ખૂબ જ રસપ્રદ છે કે આ સાક્ષીએ આરોપી નંબર ૧ પાસેથી પૂછપરછ કરી છે કે, તેઓ ભાલા સાથે કેમ દોડી રહ્યા છે, તેના જવાબમાં આરોપીએ ટિપ્પણી કરી છે કે, તેઓ તે જ રીતે દોડી રહ્યા છે.આરોપી નંબર ૧ ને ભાલા સાથે જોવાના તેના સંસ્કરણને લગતા આ સાક્ષીના પુરાવામાં એક મોટો વિરોધાભાસ સ્થાપિત થયો છે.

૨૩. ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ કાર્ણટક રાજ્ય (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫ નો ચુકાદો ઉલ્લેખ કરવા માટે સુસંગત રહેશે કારણ કે ચુકાદો નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલની વિચારણા માટે સામાન્ય સિદ્ધાંતો મૂકે છે. સુપ્રીમ કોર્ટે આ રીતે ચુકાદો આપ્યો છે:

નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છે:

(૧) અપીલ અદાલતને પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો", "સારા અને વિશ્વાસપાત્ર આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત તારણો", "સ્પષ્ટ ભૂલો" વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા

સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો નથી. પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો "ભાષાના વિકાસ" ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે. પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતાને સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીની તરફેણમાં એક તારણ લેવામાં આવ્યું હોય, તો તેને અપીલ કોર્ટ દ્વારા ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૨૪. આ તબક્કે, આપણે મુરલીધર ઉપનામ ગિદ્દા અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૧૪) ૫ એસ. સી. સી. ૭૩૦ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો

ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જેમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવી દેવાની અપીલ અદાલતની સત્તાઓને મર્યાદિત કરવામાં આવી છે. સુપ્રીમ કોર્ટે આ રીતે ચુકાદો આપ્યો છે:

“૧૨. નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતનો અભિગમ આ અદાલત દ્વારા તુલસીરામ કાનૂ, મદન મોહન સિંહ, એટલી, અહેર રાજા ખીમા, બલબીર સિંહ, એમ. જી. અગ્રવાલ, નૂર ખાન, ખેડુ મોહતોન, શિવાજી સાહેબરાવ બોબડે, લેખા યાદવ, ખેમ કરણ, બિશન સિંહ, ઉમેદભાઈ જાદવભાઈ, કે. ગોપાલ રેડ્ડી, તોતા સિંહ, રામ કુમાર, મદન લાલ, સાંબશિવન, ભગવાન સિંહ, હરિજન થિરપાલા, સી. એન્ટની, કે. ગોપાલકૃષ્ણ, સંજય ઠક્કરાન અને ચંદ્રપ્પા કેસમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો છે. આ કેસો સાથે વ્યક્તિગત રીતે વ્યવહાર કરવો જરૂરી નથી. તે કહેવાનું સુફીસે છે કે આ અદાલતે સતત એવું માન્યું છે કે નિર્દોષતા સામેની અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, અપીલ અદાલતે નીચેની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ:

(૧) આરોપી વ્યક્તિની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા છે અને આવી ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેની તરફેણમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ દ્વારા મજબૂત બને છે.

(૨) આરોપી વ્યક્તિ વાજબી શંકાના લાભ માટે હકદાર છે જ્યારે તે નિર્દોષતા સામેની અપીલની યોગ્યતા સાથે વ્યવહાર કરે છે;

(૩) જોકે, નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલ પર વિચારણા કરવાની અપીલ અદાલતની સત્તા દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલમાં તેની સત્તાઓ જેટલી વ્યાપક છે, પરંતુ અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યોના નિષ્કર્ષને ખલેલ પહોંચાડવામાં અનિચ્છુક હોય છે. એવું એટલા માટે છે કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટને સાક્ષીઓના વર્તનને જોવાનો ફાયદો હતો. જો ટ્રાયલ કોર્ટ કેસની હકીકતોને વાજબી રીતે જુએ છે, તો અપીલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલગીરી વાજબી નથી. જ્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા તારણો સ્પષ્ટ રીતે ખોટા હોય અથવા કાયદાના ખોટા દ્રષ્ટિકોણ પર આધારિત ન હોય અથવા જો આવા તારણોને ઊભા રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તે ગંભીર અન્યાયમાં પરિણમી શકે છે, આવા તારણોમાં દખલ કરવામાં અપીલ કોર્ટની અનિચ્છા સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે; અને

(૪) માત્ર એટલા માટે કે પુરાવાની પુનઃપ્રશંસા અને પુનઃમૂલ્યાંકન પર અપીલ અદાલત અલગ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવા તરફ વલણ ધરાવે છે, જો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો દ્રષ્ટિકોણ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ હોય તો નિર્દોષતાના ચુકાદામાં દખલગીરી વાજબી નથી. પુરાવાના સમાન સંતુલિત મંતવ્યો ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં અપીલીય અદાલત દ્વારા દખલગીરીમાં પરિણમતા ન હોવા જોઈએ.”

૨૫. આમ, દસ્તાવેજ તેમજ મૌખિક પુરાવાની એકંદર પ્રશંસા પર અને અહીં ઉપર જણાવ્યા મુજબ સારી રીતે સ્થાયી થયેલા કાનૂની પૂર્વવર્તીને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે ઇચ્છુક નથી.તેથી, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે.એ જ નકારી કાઢવામાં આવે છે.

૨૬. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. એસ. સુપેહિયા)

(ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for*

any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.